De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**, Abonnementen en Advertentien aan de **ADMINISTRATIE** van **De Heraut**, Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 3 Juli 1887. N°. 497.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden *f* **1.20**, Afzonderlijke nummers aan het Bureel **10** Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel, Warmoesstraat **106**, te Amsterdam.
Advertentiën: van **1** tot **6** regels **90** Cent; voor elken regel meer **15** Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen **10** Ct. per regel.

Van de Voorzienigheid Gods.

TIENDE ZONDAGSAFDEELING.

V.

Zij alle zijn uwe knechten. (Ps. 119 : 91).

Zoo is er dan geen *Noodlot*, waardoor de Heere onze God beheerscht wordt; noch ook een *Fortuin*, die in zijn Schepping in zou spelen; noch ook eindelijk een *Natuur*, die door Hem zelven als een macht tegenover Hem zou gesteld zijn; neen, er heerscht van oogenblik tot oogenblik niets, volstrekt niets dan de souvereine wil, en er werkt van oogenblik tot oogenblik niets, volstrekt niets, dan de alomtegenwoordige kracht en mogendheid des Heeren HEEREN. Hij is niet maar in naam, maar wezenlijk God, en alle schepsel buiten Hem; ook de Natuur met haar krachten en haar wetten; ze zijn al te saam *zijn knechten*, die van oogenblik tot oogenblik letten op het bevel, dat uit zijnen mond uitgaat.

Dit niet te hebben ingezien, maar miskend, was de fout van het *Supranaturalisme*, waar geen enkel minnaar van Gods eere en geen enkel vereerder der Heilige Schrift meê kan medegaan. Wel lag er in dien term van *Supra*-naturalisme iets goeds, waar heel onze ziel bijvalt, in zooverre er meê bedoeld is dat God *boven* de natuur staat; en zoo dikwijls de Supranaturalist deze waarheid tegenover den Pantheist staande houdt, kiezen we hartelijk zijn partij en staan we aan zijn zijde. Maar als de Supranaturalist nu zijn eigen systeem gaat ontwikkelen, dan is *hij* juist de man, die het valsche stelsel huldigt, alsof de Natuur als een zekere macht, met krachten en wetten, tegenover God zou staan; wel *onder* Hem, zoodat Hij haar belet iets *tegen* zijn wil te doen, maar dan toch altoos in dien zin, dat de Natuur met haar krachten en wetten zekere zelfstandigheid naast, onder en tegenover God krijgt. En dit nu is niet een godvruchtige, maar een goddelooze voorstelling, die wij diep verfoeien, en waaraan het Supranaturalisme zich den dood eet.

Het sterkst en het duidelijkst komt dit uit bij het *Wonder*, waarover het hier de plaats is om te spreken. Een Supranaturalist stelt het *Wonder* voor als een *ingrijpen* van God in den gewonen loop der natuur. Men denkt zich dan een wagen die rijdt, en die door paarden getrokken wordt, en gestuurd door een voerman die op den bok zit. En gewoonlijk rijdt en loopt dit nu vanzelf. Maar soms, een enkel maal, komt er iemand naast dien voerman op den bok zitten, die plotseling met zijn hand in de teugels grijpt, en nu wendt de wagen zich op eenmaal in een andere richting. Of ook men denkt zich een machtig stoomwerktuig, dat met zijn spillen en raderen en cylinders zich naar vaste wet beweegt, en zich niet anders bewegen kan; maar af en toe verschijnt er nu een geheimzinnige hand, die in dit raderwerk ingrijpt en plotseling hier of daar de machine anders doet werken dan gewoonlijk. Ge ziet wel, zoo is het altoos de voorstelling, alsof de Natuur iets was dat op zich zelf bestaat en loopt en werkt, en alsof God van buiten af nu en dan in dezen loop der natuur ingrijpt.

Wat nu de Theosofen onder de Ethischen er op hebben uitgevonden, om deze ongoddelijke voorstelling te verbeteren, brengt ons ook al geen stap verder. Zij toch praten ons aan, dat er eigenlijk *twee* Naturen zijn, een *onder*natuur en de *eigenlijke* hoogere natuur; dat nu deze beide naturen elk heur eigen orde hebben; en dat een wonder slechts is het indringen in de orde der *onder*natuur van een werking der eigenlijke of hoogere natuur. Ook bij alle hulde voor de goede bedoeling die in dit zeggen doorstraalt, is het toch niets dan een spelen met woorden. Ook zoo toch blijft deze *onder*natuur (waarmede dan bedoeld wordt wat wij *natuur* noemen) altoos nog een vaste orde, die met zekere eigen zelfstandigheid buiten God bestaan zou; en juist *dit* denkbeeld moet er uit. Overwonnen toch is de fout van het Supranaturalisme dan eerst, als elke gedachte van zulk een zelfstandig en permanent bestaan der Natuur met wortel en tak is uitgeroeid, en ge goed vat, dat én de natuur én elk harer krachten én elk harer wetten, niets in zichzelf is, maar van oogenblik tot oogenblik alleen is wat ze is, door het bevel dat uit Gods mond uitgaat. *„Zij allen, o, Heere, zijn niets dan uwe knechten!"*

Eens voorgoed moet bij de Natuur dus heel het denkbeeld van een stoomwerktuig opzij gezet. Het is dit beeld dat alles verdorven heeft. Denk u daarentegen een paleis, waarin geen enkele spil of rad of cylinder werkt, maar waarin een koning troont, en met en om hem zijn kamerheeren en dienaren en lijftrawanten en knechten, die met andere dienaren en ambtenaren door heel het land in verbinding staan. Nu spreekt die koning, en des konings woord is met macht. Dat woord brengt die dienaren en die knechten in beweging, en die beweging trilt heel het land door tot aan zijn uiterste grenzen. Is nu zulk een koning een despoot en grilziek mensch, dan zal hij den éénen dag *dit*, den anderen dag *dat* bevelen, en er zal geen rust heerschen en geen orde te ontdekken zijn; maar als deze koning een wijs koning is, die alles wel doordacht heeft, dan zal hij maar zelden iets opnieuw te bevelen hebben, want naar de eens door hem gegeven ordinantiën loopt alles geleidelijk en geregeld. Er zijn geen spillen en geen raderen en geen cylinders, maar er is in de plaats daarvan een koninklijke wil, en die onzichtbare wil, werkt ongezien door en is de grondoorzaak van alles wat dag aan dag plaats grijpt.

Zulk een Koning in het Paleis zijner Schepping is nu de Heere. Ook in die schepping bestaat rad noch veer, spil noch cylinder, stoom noch electrische drijfkracht, maar elk element in die Natuur, en elke kracht in zulk een element, is een dienaar, een knecht Gods in zijn paleis; en alle deze elementen en alle deze krachten wachten elken morgen en alle avond op het bevel dat uit zijn mond uitgaat, tot aan de uiterste einden der Schepping. En omdat deze Koning nu in wijsheid en doorzicht volmaakt is, en dus alle ding dat geschieden moet doorgedacht heeft, heerscht er in dit Paleis zijner Schepping orde, en zijn wil is en blijft wat die was, en die wil is de wet waardoor alle deze elementen en krachten zich bewegen.

Van een ingrijpen in den loop der dingen is dus geen sprake, want niets loopt door een kracht *buiten* God, maar alles loopt eeniglijk gelijk het loopt *door* Gods wil, en zoodra Hij ook maar één oogenblik ophoudt het alzoo te willen, loopt het niet meer; of zoo Hij het anders wil, loopt het anders.

Het *Wonder* kan en mag dus nooit voorgesteld als een stoornis, of een ingrijpen, het is niets anders dan dat God op een gegeven oogenblik zeker ding anders wil, dan het dusver door Hem gewild was. Een steen valt uit uw hand alleen doordien God wil dat die steen, eenmaal losgelaten, vallen zal, en dan trekt Hij zelf dien steen naar beneden; maar wanneer God morgen wil, dat een steen, dien uw hand loslaat, *niet* valle, dan valt hij *niet*, eenvoudig omdat God hem *niet* meer zelf naar beneden trekt. Wanneer gij op de zee wilt loopen, wil God dat gij er inzinkt en Hij trekt zelf u in deze diepte naar beneden; maar toen Jezus en straks Petrus op de zee wandelde, wilde die zelfde God even vrijmachtig dat de zee hen *droegen* zou en God zelf hield én Jezus én Petrus met die zelfde macht zijns willens op.

Hij is de Almachtige, de Alwillende, de Alwerkende God. Hij spreekt en het is er, Hij gebiedt en het staat er. Niets weerstaat zijn wil. Voor Hem bestaat er dus geen wonder. Als de Schelfzee doorvloeit in haar bedding, bruisen haar wateren door Gods kracht, en zoo die kracht Gods hen een oogenblik niet liet bruisen, zouden ze stil zijn. Maar ook als Hij wil dat de Schelfzee als een muur van wateren op zal loopen, doet ze dit evenzoo, en niet anders, door dienzelfden wil en diezelfde kracht van onzen God. Het Manna dat in de woestijn regende, is niets wonderlijker voor Hem, dan de tarwe die Hij door zijn wil en kracht uit de aarde laat groeien. Al het wonderlijke ligt alleen in ons besef en in ons oog. Wij zijn gewend aan een wils- en krachtsuiting van Gods mogendheid, dat de tarwe uit de aarde groeit en de Schelfzee vloeit. En zoo dit nu plotseling ophoudt alzoo te gebeuren, en er gebeurt iets waaraan we niet gewend waren, zoo staan we verbaasd, er is iets dat onze opmerkzaamheid boeit door zijn ongewoonheid, en we hebben een teeken een wonder des Heeren aanschouwd.

Maar dit voor ons verrassende en ongewone nu daargelaten, is een wonder en een gewone natuurwerking precies hetzelfde, want het is beide, dat er een bevel uit 's Heeren mond uitging en dat zijne knechten, de elementen en de krachten der natuur, het alzoo volbrachten. Als het altoos *Manna* had geregend en er ware nooit tarwe gegroeid, zou het plotseling rijpen van tarwe in de halmen, en niet het vallen van het Manna voor ons het wondere zijn.

Alleen, en dit worde wel in het oog gehouden, God is daarom niet als de toovenaar, die nu eens dit, dan eens dat vertoont, om zijn behendigheid te toonen. In den toovenaar is de *gril*, in God de *wil*, en de wil in God is *redelijk*, d. w. z. hij ligt gebonden in Gods Wijsheid. Vandaar dat het gewone bij God regel is, omdat Hij zichzelven gelijk blijft en er bij Hem geen verandering is noch schaduwe van omkeering. Zulk een anders willen dan Hij dusver wilde, kan dus in God alleen veroorzaakt worden door een hoogere schikking, een hoogere wijsheid, en de verandering die hiermeê in het willen Gods ontstaat, wordt teweeggebracht niet doordien God verandert, maar doordien zijn schepsel die wijziging, dit anders willen, noodzakelijk maakt. En ook dit weer niet, als een onvoorzien iets, waar God onverhoeds voorstaat, en waarnaar Hij alsnu zijn wil regelt, maar met dien verstande, dat dit ongewone met het gewone zijn vaste en eeuwigheid al voorziene bepaling vond in zijn onverderlijken Raad.

Uit dien Raad vloeien én de Natuurwetten én de Wonderen, en beide zijn goddelijke wilsuitingen, alleen met dit verschil, dat Hij het gewone duurzaam wil, en het wondere slechts een enkel maal.

Ook het *Gebed* dat bij Zondag 45 afzonderlijk aan de orde komt, dient toch in dit verband reeds voorloopig besproken. Ook bij het gebed toch begaat men gewoonlijk *twee* fouten te gelijk. *Vooreerst* denkt men sich ook bij het gebed de Natuur als een macht buiten God, waartegen men 's Heeren mogendheid alsnu te hulpe roept. En *ten tweede* beschouwt men zijn eigen bidden, als iets dat buiten God om, uit ons zelven opkomt, en waarmeê God de Heere nu zou hebben te rekenen. Beide nu is geheel ongodvruchtig voorgesteld. Als ik een lief kind heb, en vreeslijke keelziekte houdt dat kind in doodsgevaar, dan is die diphtheritische giftstof volstrekt niet een macht buiten God, waartegen ik Gods beschermende hulp nu ten behoeve van mijn kind in heb te roepen; maar dan is het God zelf die op dat oogenblik door middel van deze ziekte het leven van mijn kind tenonderhoudt. Ook die keelziekte is een van zijn knechten. Hij zendt die naar mijn kind uit. Hij werkte ze in mijn kind. Als Hij even losliet, zou geen ziekte mijn kind meer deren. Er is dus geen sprake van, dat God te hulp kan geroepen als tegen een vijand, die buiten zijn weten, mijn kind aanviel, en alsof ik dezen onbekommerden God nu door mijn bidden op de hoogte van de ziekte van mijn kind moest brengen, en roepen: »Kom nu toch Heere, en help mijn kind tegen die ziekte!" Neen, Hij maakt levend en Hij doodt. En ook Hij is niet alleen de eenige Medicijnmeester, maar ook de eenige *die ziek maakt*. Er zucht niet één kranke op zijn leger, of God heeft hem krank gemaakt. Alle roepen in den nood strekt dus, zoo het godvruchtig toegaat, niet om Gods hulp in te roepen als tegen een buiten zijn weten en toedoen over ons gekomen macht, maar om zijn wil die ons nu krank houdt, te doen worden een wil die ons geneest en gezond maakt.

Dit is de eerste fout. En de tweede is een niet geringere. Ook ons gebed is niet iets buiten God, maar een kostelijke daad der ziel, die alleen door God in ons hart tot stand kwam. Het bidden is het hoogste. Tot hooger acte is geen menschenkind bekwaam. En wat godsvrucht zou er nu in de voorstelling liggen, alsof we niet éénig goed werk verrichten konden, zonder Hem die én het willen én het werken er toe in ons werkt, en dat tegelijk de hoogste daad *onze* daad, een daad buiten God om zou zijn? Men gevoelt immers dit *kan* niet. En de Schrift die u bij Zacharia leert, dat het de Heere is die zelf den Geest niet alleen der genade, maar ook van het *bidden om* de genade, in ons uitzendt, bestraft dien zondigen waan dan ook bitterlijk.

Intusschen is nu tengevolge van deze beide fouten de voorstelling ingeslopen, alsof ons bidden zijn zou, dat wij met onzen wil en naar ons goeddunken van God iets vragen zouden, en alsof God de Heere zich nu door zijn belofte verbonden had, om al zulke beden te verhooren. En dan natuurlijk ware er geen Voorzienigheid meer, maar dan zou de eigenlijke voorziening in allen nood uitgaan van de bidders. Er zou dan geen wil meer in God zijn en geen raad in den Heere, maar een wil bij ons en bij ons een goeddunken, en het gebed zou het middel zijn, om dezen onzen wil nu aan God als op te leggen. En als er nu twee volken in oorlog met elkaar zijn, en beiden houden een bededag voor de overwinning van hun vloot en leger, dan zou hiermeê heel Gods Woord en zijn belofte reeds omver liggen, want natuurlijk dan kreeg altoos één dezer twee biddende volken de verhooring van zijn gebed *niet*.

Met geheel deze voorstelling van het gebed hebben Gods kinderen dan ook gebroken, en vooral in onze Gereformeerde kerken is de belijdenis van Gods Voorzienigheid veel te diep doorgedrongen, om al zulk bidden ook maar mogelijk te maken. Onzer is een diepere opvatting. Op grond van de Schrift belijden we met onze vaderen in dezen Catechismus, „dat alle creaturen alzoo in zijne hand zijn, dat ze tegen zijn wil zich noch roeren noch bewegen kunnen", en zoo weet dan Gods kind, dat geen leed of ongeval hem anders dan door Gods wil en de werking van dien wil overkomt. Dit nu maakt hem in tegenspoed niet morrend, om er tegen in te gaan; en te zeggen: »Heere, waak op en help er mij van af!", maar geduldig. Het maakt dat hij in gewone dagen van voorspoed niet denkt: »Nu ja, dit is nu het gewone, dat van de natuur of van mijn eigen inspanning komt", maar dat hij in dien stillen dag van voorspoed elke bete uit Gods hand ontvangt en elken ademtocht zijn God dankweet. Zoo is dan *danken* het erkennen van Gods almogende en voorzienige inwerking, als het mij goed gaat, en zoo nu ook is *bidden* het erkennen van Gods almogende en even voorzienige werking als ik in moeite kom, of worstel met tegenspoed.

„Alleen in uw licht, Heere, zien wij het licht!" Vandaar dat ons oog Gods werking in den dag des voorspoeds niet zien kan, of God de Heere moet er zijn licht op doen vallen. En zoo *danken* we dan doordien Hij ons tot danken bekwaamt. En evenmin kunnen wij bij tegenspoed Gods werking in ons ongeval en leed zien, of Hij moet er zijn licht op doen vallen; en als we dan zien *dat Hij het deed*, dan is Hij het die ons tot bidden bekwaam maakt.

Zoo is er veel, dat *gebed* heet, maar geen *bidden* is en dus niet meetelt. Een bidden van den dwingzieke, die God naar zijn hand wil zetten. Een bidden van den luie, die God wil laten goedmaken, wat hij verslonsde. Een bidden van den willooze, die liever het gebed dan de middelen aangrijpt, die toch door God geordineerd zijn.

Maar ook na aftrek van dit ongeestelijk bidden, blijft er dan toch een heerlijk en en kostelijk bidden over, het heilgeheim van Gods kinderen. Een bidden, dat volstrekt niet enkel een *in*roepen van hulpe, maar allereerst zelfs een *aan*roepen van 's Heeren barmhartigheid, een *aan*bidden van het Eeuwige Wezen in ons gebed is. Na dan weer uren geleefd te hebben, dat we schier niet aan onzen God dachten, knielen we dan neder, en sluiten onze oogen van de dingen der aarde af, en wachten of de onzienlijke dingen zich voor ons ontsluiten mochten en de vensters des hemels voor ons mochten opengaan, en dan ziet ons zielsoog weer het werk des Heeren, achter ons in onzen doorleefden dag; om ons op aarde en in de natuur; ja, tot in ons eigen bloed en tot in onze nieren. En zoo liggen we dan voor Gods troon met onze lieven, en ons zielsoog geniet er in, om te aanschouwen, hoe de Heere onze God die allen houdt en bewaart. Maar toch dan komt er in dit bidden ook een *in*roepen van genade, een *bede* om hulpe, een afsmeeken van de ontfermingen onzes Gods. Niet natuurlijk alsof God de Heere, hadden wij Hem niet alzoo gebeden, den loop der dingen geheel anders zou geregeld hebben. Waar toch bleve dan zijn Raad, en waar zijn Voorzienigheid, en waar de ruste voor uw hart? Neen, maar dan is er in God den Heere een wil des welbehagens, om u aldus te redden, en tegelijk een wil des welbehagens om u het gebed voor die redding in de ziel te geven. En zeg nu niet: Dan kan ik het bidden wel laten. Want dat *kunt* ge niet. Als God u water geeft, geeft Hij u ook dorst, om naar dat water te verlangen, en dank zij die dorst wordt het drinken van dat water eerst waarlijk genieten voor u. Zonder dien dorst zou dat water zijn werking niet bij u gedaan hebben. En zoo nu ook is het met ons gebed en onze smeekinge. Dat bidden is de *dorst* om de redding in te drinken die God straks geven zal, en als die redding dan komt, maakt het smeeken dat voorafging dat ge die redding *genieten* kunt, en ze u *waarlijk* redt.

En nu is het waar, dat God de Heere u ook tal van keeren dorsten laat, zonder dat alsnog het water komt, en zoo ook menigmaal bidden laat, en dat toch de redding nog uitblijft, maar dit houdt op vreemd te zijn, zoo ge maar opmerkt dat al uw gebeden slechts één levensgebed zijn, en dat die andere gebeden als ware het de ladder vormden om tot dat hooge gebed te komen.

KUYPER.

Vlas en Vonk.

En de sterke zal wezen tot grof vlas, en zijn werkmeester tot eene vonk, en zij zullen beide te zamen branden, en er zal geen uitblusscher wezen. Jes. 1 : 31.

Om ons heen in de wereld woelt een macht, die menschen vernielt.

Keer op keer komt ons het droef gerucht ter oore van weer een jongen man, een jonge vrouw, van wie men hoort: „dat ze weg zijn!", „dat het met hen uit is", dat ze zedelijk vernietigd zijn, dat ze als zedelijke karakters niet meer meetellen.

Zulke personen waren eens aanminnige kinderen, die dartel speelden op moeders schoot. Glans blonk in hun oog. In hun hart waakte edeler besef op. Ze hebben de ure gekend, dat ze bloosden over hun eerste kleine leugen. Hun conscientie was nog teeder.

Maar nu zijn ze op, ze zijn weg, ze zijn een uitgebranden haard gelijk.

Schimmen, geen menschen meer.

Ze zijn er nog, maar het is alsof ze er niet meer waren.

Ze zijn zedelijk, ze zijn als personen, ze zijn in hun karakter vernietigd.

Vernietigd tot onherkenbaar wordens toe.

En hoe kwam dit nu anders, dan door hun aanraking met de wereld en in die wereld met de booze, duivelsche vernielende macht der zonde, waarmeê de Satan, die een menschenmoorder van den beginne is, er reeds zoo duizenden gedood heeft voor de hel.

o, Ze is ontzettend die macht des verderfs, die vernietigende, zielmoordende macht die rondwaart.

Als een vlinder vliegt ze uit. Even komen de vleugelen uwer ziel er meê in aanraking. Ge zengt ze. Reeds kunt ge u niet meer op de wieken des levens verheffen. Met verzengde vleugelen valt ge neder. En straks wordt ge geheel verbrand, en vindt men niets dan uw verkoolde mummie.

Het vuur is iets ijslijks.

Eens uitgebroken woedt het voort en voort, al wat het ontmoet in vuur omzettend.

En voor zoo ontzettenden brand is *één vonk* genoegzaam.

Dan steekt die vonk aan, en lang smeult het, en eindelijk slaat het uit, en de vernieling is niet meer te stuiten.

En ijslijker nog is het met dit vuur der zonde.

Een vonk van dit zondevuur der wereld spat op u over, en zoo ge die vonk niet aanstonds weghlaast, wordt die éene vonk in een oogwenk tot drie en meer vonken. En het smeult in uw ziel ongemerkt voort. En niet lang meer, of de vlam slaat laaie uit, en gij, arme mensch zijt verloren.

Daarom spreekt ook de Heilige Schrift van *die vonk*. Van die vonk in verbinding met *vlas*, omdat vlas in een oogenblik vlam vat.

»De sterke, zegt de Heere bij Jesaia, zal zijn tot *vlas*, en zijn werkmeester tot *een vonk*, en saâm zullen ze branden, en er zal niemand zijn, die het blusscht."

Dát nu is die ontzettende vonk van de verdervende en vernielende macht, die om u is, en zoo God het niet verhoedt, ook uw kleed vuur zal doen vatten, tot ge reddeloos weg zijt.

Maar, God zij lof, er wordt door Gods engelen ook water aangedragen om dat schriklijk vuur te blusschen.

Er zijn ook wateren der genade.

Ze vloeien uit de Fontein des levens, ze stroomen uit de Springader der barmhartigheden, en Gods engelen zijn gedienstige geesten, om die blusschende wateren aan te dragen, en te beletten dat de vonk en het vuur van die vonk u niet verniele.

Nu nog is het heden der genade.

En zoo ge voor die vonk maar een oog hebt, en terstond het spatten van die vonk op uw eigen ziel of op de ziel uwer kinderen ziet, en er is toevluchtnemend geloof, en de smeeking gaat uit, dan *is* er ook voor u en voor uw kind nog redding.

Nu kan die vonk en die brand der zelfvernielinge nog worden geblascht.

Althans indien ge bekent *vlas* te zijn; want anders werkt er geen geloof en komt de smeeking om die blusschende wateren niet over uw lippen.

Vlas, en niet metaal en niet marmer!

Niet denken, o, voor mij kan die vonk geen kwaad; mijn ziel zal ze niet deren, bij mij zal ze niets vuur doen vatten; ik ben als *marmer* gehard en als *metaal* voor die vonk der duivelsche macht onaandoenlijk.

Neen, maar *vlas*.

Vlas, dat opeens in volle vlam kan staan.
Vlas, dat met één vonk in vuur kan omgezet.
Als *vlas* zonder verweerkracht tegen die vonk.
Zoo er geen bluschwater ijlings komt, op eenmaal weg en verloren.
Wie vlas op zijn zolders heeft, is o, zoo voorzichtig met licht, en past wel op dat er geen vuur bijkomt. Het is hem als een kruittoren.
Met één vonk kon alles weg zijn.
En nu zoo is ook uw hart, en daarom betaamt ook u zoo het uiterste der voorzichtigheid.

Of erger nog, eens komt de ure, dat al uw voorzichtigheid u niet meer baten zal.
Die ure, waarvan Jesaia roept: dat vlas en vonk zal branden, en dat er niemand is die blusschen kan.
De vreeslijke ure van het »onuitblusschelijk vuur", dat eeuwige vuur in de buitenste duisternis. Geen vlam, maar een eindeloos donkere walm.
En daarom, wat we u bidden, speel niet met dat vuur, en doe er uw kind niet meê spelen.
De macht van die vreeslijke vonk is zoo ontzettend.
En opdat in die ure, die komt, uw ziel voor die vernieling gevrijwaard blijve, zoek omringd te worden door de wateren die blusschen kunnen, nu nog in het heden der genade.
Wie wonen mag aan de wateren des levens, op dien heeft dat vuur dan geen vat.
Dien deert het niet.
Die zal van verre dien vreeslijken gloed aanzien, maar hem zal geen haar gezengd worden.
o, Wel u, zoo ge de reuke dier frissche wateren nu reeds van verre riekt, zoo ge den Blusscher van het vuur der zonde kent, en de Heere als een schild en rondas om u is geworden.
Dan wordt, wat hier *vlas* was, daar als diamant en als robijnen en de klove zal te breed zijn, geen vonk zal kunnen overspatten, en uw ziel zal opbloeien en wassen in uw Heere.

KUYPER.

Amsterdam, 1 Juli 1887.

Wat terstond te doorzien viel voor wie niet willens blind was, komt nu reeds uit: De Synodale Hierarchie is met de afsnijding der Doleerenden nog volstrekt niet uit het gemoei.
De logica van haar valsch beginsel blijft doorspoken.
Reeds nu is aan de Classicale Genootschapskerk door den heer J. van Loon van Kimswerd, dit volgend adres aan de Genootschapssynode ter inzending aanbevolen:

De classis van . . . . .
overwegende, dat tegenover het doleerend zich noemend deel der Ned. Herv. Kerk krachtens de thans vigeerende reglementen dier kerk niet anders gehandeld kan worden dan door de hoogere kerkbesturen voor het tegenwoordige geschiedt;
Overwegende, dat desniettegenstaande dat voortdurend ontzetten van ambt en lidmaatschap om overtredingen, die in ieder geval met *geloofsovertuigingen* in nauw verband staan, iets zeer drogvigs is en geen ander gevolg kan hebben, dan dat de eerbied voor het kerkelijk en godsdienstig leven hoe langs zoo meer ondermijnd wordt;
Overwegende dat de grondoorzaak, waaruit in den laatsten tijd zoovele troebelen zijn ontstaan en voor het vervolg nog zooveel andere ellende kan voortspruiten, éénig en alleen gelegen is in den *gedwongen* samenhang van gemeenten en deelen van gemeenten, die in opvatting van den godsdienst zoo sterk uiteenloopen;
Overwegende, dat op alle welgezinden, tot welke godsdienstige richting ook behoorende, de verplichting rust het struikelblok weg te nemen, waardoor de Ned. Herv. Kerk verhinderd wordt een instrument te zijn tot bevordering van den godsdienst;
Overwegende, dat dit struikelblok voorgoed zou weggenomen zijn, indien in de reglementen der kerk eene wet werd opgenomen regelende *de uittreding van gemeenten en, onder want te stellen voorwaarden, ook van gedeelten van gemeenten uit het kerkverband, met behoud van verkregen financiele voorrechten en onder waarborg, dat deze alleen tot godsdienstige doeleinden zullen worden aangewend*;
Overwegende, dat het Koninklijke besluit van 10 Sept. 1853 Staatsbl. no. 102, Art. 1 al. 3, de gelegenheid opent om in overleg met de hooge regeering tot zulk een wet te komen;
Overwegende dat reeds in 1885 een voorstel daaromtrent in niet weinige classikale vergaderingen bij tal van personen van *verschillende* richting een geopend oor vond en door de Synode aan de Synodale commissie ter nadere overweging is aangeboden, maar sinds door de Amsterdamsche troebelen op den achtergrond is geraakt;
Overwegende, dat wel door het voorhanden zijn van zulk een wet op de uittreding de Ned. Herv. Kerk een zware proef zou hebben te doorstaan, maar ter anderer zijde op goeden grond op de macht der traditie mag worden gebouwd, ten gevolge waarvan niet dan om zeer dringende en dan ook innerlijk noodzakelijke redenen zal worden toegelaten wat zoovele eeuwen verbonden was;
Overwegende, dat blijkens de geschiedenis van den godsdienst steeds nieuwe groepeeringen zich vormen, hetwelk in den regel voor de onderliggende partij met zeker martelaarschap gepaard gaat, maar dat voor *eenen* tijd uit de erkenning van het onbillijke daarvan, de zedelijke verplichting geboren wordt dergelijke onrechtmatigheid voor het vervolg onmogelijk te maken;
Overwegende, dat ook de Staat geacht kan worden bij een gezonde ontwikkeling van het kerkelijke vraagstuk het grootste belang te hebben en daarom met grond op zijn medewerking gerekend mag worden;
Geeft aan de Synode kennis van deze hare gevoelens, er ten sterkste op aandringende om in de hier aangegeven richting de oplossing van het kerkelijk vraagstuk te zoeken en op de haar meest geschikt voorkomende wijze het tot stand komen van zulk een wet voor te bereiden.

Opmerkelijk is in dit adres vooral, dat reeds nu de zedelijke krenking der Doleerenden onverbloemde afkeuring vindt.
En nog opmerkelijker is het, dat, naar *de Hervorming* meedeelt, op de *Alkmaarsche Predikantenvergadering* in geheel gelijken zin geoordeeld wierd.

Op den Universiteitsdag is ook dit jaar een meeting gehouden.
Een meeting niet over alle denkbare onderwerpen, maar over een *bepaald* onderwerp.
Over dit bepaalde onderwerp niet in vagen zin, maar over bepaalde *stellingen*, dit onderwerp rakende.
En dat wel over stellingen die niet pas op de meeting werden meegedeeld, maar vooruit *bekend* waren gemaakt.
Is het nu juist gezien of niet, dat wie bij zulk een debat het woord wil vragen, het alleen vragen mag voor of tegen die bepaalde stellingen?
En zoo dit waar is, gaat dan niet buiten de orde, wie op zulk een meeting uitsluitend een geheel ander onderwerp als hoofdpunt ter sprake brengt?
Toch deed Ds. Littooy dit.
Geheel buiten de stellingen om, kwam hij de vraag bespreken, in hoeverre een Theologische faculteit al dan niet van de kerk moet uitgaan.
Hem kon dus niet anders dan van kort bescheid gediend worden.
En nu, nu bij hem de fout was dat hij buiten de orde ging, komt hij én in *de Zeeuw* én in *de Bazuin* zich beklagen.
Dit nu is onredelijk.
Dit *mag* hij niet.
Eenvoudig omdat zoomin hij als iemand boven de wet staat.
Voor het overige is ook heel zijn betoog in zijn *conclusie* onjuist.
Een Theologische *faculteit* staat niet op zichzelf, en kan niet anders bestaan dan als *deel* van een Universiteit. Het woord zelf van *faculteit* bewijst dit.
Een Theologische *faculteit* kan dus ook niet los naast de vier overige faculteiten worden geplaatst of er aan worden gehecht, maar moet er *organisch* uit gegroeid zijn.
En het eenige wat noodzakelijk is en ook onzerzijds steeds is toegegeven, is, dat ook bij een Universiteit, dat deel der Hoogeschool, dat aan de Godgeleerdheid gewijd is, noodzakelijk en naar goddelijk recht in verband moet staan met de kerk.

In *de Boodschapper* wierd kort geleden aanmerking gemaakt op een gebed.
Niet alsof dit gebed op zichzelf óf min eerbiedig óf min smeekend óf op valschen grond neergelegd ware geweest, maar wijl de voorganger bij dit gebed den uitgang der broederen in 1834 voorbij was gegaan.
Dit vatten we niet recht.
Gelijk ieder weet, is er sedert 1816 aanhoudend protest en verzet geweest tegen de invoering der Synodale organisatie.
De Classis van Amsterdam, Schotsman, Molenaar, de Kerkeraad van Axel en elders, De Cock van Ulrum, Van Velzen, Brummelkamp, Kohlbrügge, Ledeboer, Buddingh, Witteveen, Van Dijke, Kocken van Moerdijk, en nu de Doleerenden, ze hebben zich allen, zonder onderscheid, uit beginsel tegen deze Synodale Hierarchie gesteld, en in zwakheid en ieder op zijn eigen wijs, onder veel smaad, en soms onder vervolging, altoos met opoffering van veel dat hun lief was, de eere van Koning Jezus weer in zijn kerk zoeken op te richten.
Maar is dit nu oorzaak, om steeds den eisch te stellen, dat een ieder gedurig het verzet, waarbij wij persoonlijk het naast betrokken waren, gedenken zal?
Bestond er onzerzijds eenige zucht, om een dezer bewegingen te miskennen, dan begrepen we dit nog.
Maar gelijk men weet is dit *niet* zoo.
Integendeel, rusteloos hebben we weer en altoos weer met dank en innerlijke verheuging het feit erkend, dat de Heere op allerlei wijs getuigen voor zijn Naam en eer verwekt had; en wat bij name de getuigen van 1834 betreft, is keer op keer onomwonden door ons uitgesproken, dat we, hadden we destijds geleefd, geen oogenblik zouden geaarzeld hebben, om meê op te treden.
Wat wil men dan meer?
Men zal toch niet van ons eischen, dat we daarom de critiek der beginselen nalaten, waar het geldt niet Gods heerlijk doen in het verwekken van zijn getuigen, maar op een en ander in hetgeen die getuigen des Heeren daarna op menschelijke wijze oordeelden te mogen en te moeten doen.
Ook onze broeders van 1834 willen dit immers niet?
Ook hun immers is het er alleen om te doen, dat niet *hun* naam, maar de Naam *des Heeren* geloofd worde, en geen hunner zal immers den eisch stellen, dat wie ook, omdat Hij God den Heere looft voor de verwekking van zijn getuigen, daarom ook *al* het bedrijf dezer getuigen onvoorwaardelijk loven zal?
Welnu, bijaldien dit zoo is, en de godvruchtigen onder deze broederen willen het zelven niet anders, waartoe dan deze rustelooze klacht over miskenning?
Er is toch geen onfeilbaarheid onder menschen.
Feilen zijn ook door hen begaan.
En juist hoe gereeder en ootmoediger zij hier zelven voor uitkomen, hoe krachtiger ze toonen zullen, dat ze door genade geleid wierden en nog worden.

Met ingenomenheid komen we nogmaals terug op wat J. H. D. in het *Chr. Weekbl.* over de Gereformeerde kerkregeering schrijft.
Volkomen en van heeler harte en onbewimpeld stemt hij toe, dat een soort *Besturen* zooals het Synodaal Genootschap invoerde ongereformeerd zijn en door Gods Woord worden gewraakt.
Hierover, zoo roept hij uit, zijn *alle* Gereformeerden het eens, en zij zeggen allen uit één mond: „Weg met zulk een Hiërarchie in de kerk, waar Jezus Christus het eenige Hoofd is en zijn Woord alleen heerschen mag!"
Slechts oppert hij nog ééne bedenking en vraagt of dit nu behoeft te beletten, dat men de hoogere of meerdere vergaderingen der kerken die in Classis en Synode saamkomen den titel van *Besturen* gunne.
Met J. H. D. is het daarom zoo aangenaam polemiseeren, omdat ge in zijn woord steeds den broeder herkent, alle schampere toon gemist wordt, en hij logisch redeneert.
o, Dat toch allen dit deden.
Het bouwt het Godsrijk zooveel meer dan al die opbruisende hartstocht. J. H. D. en Wielenga zijn in dit opzicht veel »vromer" dan vele andere disputanten. Althans zoo men met ons van oordeel is, dat harde en bittere woorden en onlogisch redeneeren onder broederen *onvroom* is te achten.
Mogen we daarom op even bezadigden en broederlijken toon dan J. H. D., in wien elk lezer onzen vriend Donner herkent, op zijn vraag het volgende in overweging aanbieden.
1°. Een Kerkeraadsvergadering staat niet op één lijn met een Classicale en Synodale. Ze is van andere natuur.
Het verschil tusschen beide ligt hierin, dat de Kerkeraad niet is de geconcentreerde kerk, maar een college van over de plaatselijke kerk door den Koning der Kerk aangestelde ambtsdragers.
Aan deze ambtsdragers gaf de Koning der Kerk besturende last en macht, en zij vormen in hun college dus metterdaad een *bestuur*.
Daarentegen berust de macht en de autoriteit waarmeê de vergaderden in een Synode handelen volstrekt niet daarop dat deze Synodale leden, in onderscheiding van hun medebroederen door den Koning met eenige macht bekleed zijn, maar uitsluitend hierop, dat ze opkomen als representanten der kerken. De Credentiebrief, dien we onlangs meedeelden, sprak het duidelijk uit: „alsof alle onze kerken elk in het bijzonder tegenwoordig waren."
2°. De kerk is geen republiek, maar een absolute *Monarchie*. Ze leeft onder een Koning. Er kan dus in die kerk nergens op eenig deel van haar terrein een Bestuur aanwezig zijn, of die Koning moet het hebben ingesteld.
Dit nu is wel het geval met den Kerkeraad. Niet met de meerdere vergaderingen.
3°. Hiermeê is volstrekt niet ontkend, dat de *„meerdere* vergaderingen" (onze vaderen spraken nooit van *hoogere* vergaderingen) zeggenschap over de enkele kerken bezitten, maar dit zeggenschap vloeit niet voort uit een haar verleende hoogste of opperste bestuursmacht, maar uitsluitend daaruit, dat het lid of de deelen zich te regelen hebben naar het geheel, voor zoover dit geheel werkt uit de Wet des Konings, d. i. uit het Woord.
4°. Wil men nu ook dit zeggenschap der meerdere vergaderingen *besturen* noemen, zoo zou dit op zich zelf een woordenspel zijn, dat onschuldig kon wezen. Maar om het gebeurde van 1816 durven we dit niet aan.
Was er geen wolkje aan de lucht, was er van dien naam »Besturen" geen schandelijk en ergerlijk misbruik gemaakt, we zouden zwijgen.
Maar nu onder dien naam „Besturen" zoo gruwelijk tegen onzen Koning gerebelleerd is, en die rebellie nog voortduurt, en de naam »Besturen" toch slechts in overdrachtelijken en in oneigenlijken zin van de „meerdere vergaderingen" kan gebezigd, nu is die naam „Besturen" voor ons met zwarte kool geteekend, nu stuit ze ons tegen de borst, en verzoeken we vriendelijk aan onze broederen, dat ze ons toch niet dwingen willen, dien gehaten naam over te nemen, maar ons toestaan dien te mijden als de oorzaak van veel kwaad.

Toen we onlangs melding maakten van een zeer zonderling gevoelen door den heer Hattink over de invoering der organisatie van 1816 geuit, als zou ieder Christen daaraan deswege reeds gehoorzaamheid verschuldigd zijn, omdat ze ingevoerd was door een koning „bij de gratie Gods", voegden we er bij dat deze opinie verdedigd was in de *N. Zwolsche Courant*.
Hiertegen diende de redactie van dit blad echter een vriendelijk protest in, en verklaarde niet te vatten, welk artikel uit haar blad we daarbij op het oog hadden.
Dit noopte ons tot een onderzoek, dat, daar we niet alle bladen bewaren kunnen, eenigen tijd nam.
Nu echter is de zaak opgehelderd.
Het door ons gewraakte artikel is niet uit de *N. Zwolsche Courant*, maar uit de oude *Zwolsche Courant* van 17 Mei j.l.
Het droeg ten titel: *De Kerkorde van Dordrecht* en ving aan met deze woorden:

Na zeventig jaren — treffende overeenkomst met den duur der Babylonische gevangenschap — levens onder de organisatie, ingevoerd door eenen Koning *bij de gratie Gods*, desavoueert een deel der Ned. Herv. Kerk, en juist zij, die ten aanzien van het koningschap het hoogst deze gratie Gods ophemelen, het gezag van het door den Koning in 1816 ingevoerd reglement, om terug te keeren tot menschelijke vonden, tot het gezag dat uit menschen over menschen werd begeerd, tot de kerkenordeninge van Dordrecht van 1619.

Het was onderteekend door Mr. R. E. Hattink van Almeloo.
Daar het blad zoek was, citeerden we uit onze herinnering, en gelijk nu blijkt, volkomen juist wat inhoud en naam betreft, maar met deze twee vergissingen, dat het de *Oude* in stee van de *Nieuwe* Zwolsche was, en niet Ds. maar Mr. Hattink het schreef.
De opinie wordt, nu ze van een jurist is, er nóg te zonderlinger en te onverklaarbaarder door.

KUYPER.

Agendum

VOOR HET

Synodaal Convent der ontkomene Gereformeerde Kerken in Nederland,

door den Kerkeraad van Voorthuizen naar Rotterdam saamgeroepen tegen 28 Juni 1887.

Art. 1. Een der afgevaardigden van den Kerkeraad te Voorthuizen opent de vergadering te tien ure precies, en gaat voor in den gebede, om den zegen des Heeren over dit Convent af te smeeken.

Art. 2. De tijdelijke voorzitter benoemt eene Commissie van zes leden, om de Credentialen en Instructien, die reeds ingekomen zijn, of alsnog inkomen mochten, in ontvangst te nemen, die na te zien en daarover te rapporteeren.

Art. 3. De tijdelijke voorzitter noodigt de Commissie van het Agendum uit, om bij monde van haren voorzitter, Dr. A. Kuyper, het Agendum ter tafel te brengen, en voorts de noodige voorstellen te doen tot regeling der vergaderingen en werkzaamheden.

Art. 4. De tijdelijke voorzitter stelt alsnu aan de orde, de benoeming uit de stemhebbende broederen van een Praeses, twee Assessoren en twee Scribae of Actuarii.

Art. 5. Deze gekozene broederen treden op, en de gekozen Praeses neemt de leiding der vergadering over.

Art. 6. Regeling van de presentielijst en toegangskaart; en regeling van de opgave aan de pers.

Art. 7. Mededeeling van wat voor de leden persoonlijk van aanbelang mocht zijn, tenzij dit reeds bij Art. 3 mocht zijn afgedaan.

Art. 8. Eerste deel van het rapport over de Credentialen, en vastelling van de rol der stemhebbende leden.

DEEL II. *Regeling van het verband der Kerken.*

Art. 9. Alsnu komt aan de orde het *eerste* vraagstuk, aldus luidende: Aangezien de Kerken Christi naar eisch van Gods Woord gehouden en verbonden zijn, niet elk op zich zelve, maar in onderling verband met elkander te leven, zoo wordt gevraagd, op welken voet de nu ontkomene Kerken zulk een verband nu reeds regelen kunnen? Of zulk een verband der Kerken, met het oog op de vele Gereformeerde Belijders en Kerkelijke groepen, die thans nog onder de Synodale Hierarchie bleven of eigene formatie zochten, al dan niet slechts een *voorloopig* karakter zal dragen? Welke de kenteekenen zijn, waardoor zulk een voorloopig Kerkverband van een duurzaam Kerkverband onderscheiden is? En eindelijk, door welke termen en door welken naam men dit karakter van het Kerkverband, ter afwijding van alle misverstand, duidelijk kan aangeven?

Art. 10. Besluit het Convent tot regeling van het Kerkverband over te gaan, dan komt in de tweede plaats de vraag aan de orde, hoedanig de *samenvoeging der Kerk* bij dit verband zal zijn. Naar de Oude Classicale en Provinciale saamvoeging van vóór 1816? Naar de Classicale en Provinciale saamvoeging van na 1816, gelijk die nu is? Alleen naar Classicale of ook naar Provinciale saamvoeging? Of en hoe Classen kunnen gecombineerd worden, zoo daarin vooralsnog te weinig Kerken zijn, om zelfstandig te handelen? Hoedanig deze combinatien zullen zijn? Of het niet goed ware terstond door de Kerken uit elke Provincie deze combinatie aan het Convent te laten voorstellen?

Art. 11. Ten derde zal alsdan te beslissen zijn, welke Kerk voor elke Classis of voor elke Combinatie van Classis op zal roepen? Indien er ook tot het houden van Provinciale Vergaderingen van meerdere Classen besloten wierd, welke Kerk deze vergaderingen zal saamroepen? Hoevele malen des jaars deze Vergaderingen saam zullen komen? Hoe de kosten van deze Vergaderingen zullen bestreden worden? En eindelijk hoe men geraken zal tot de onderlinge visitatiën der Kerken.

Art. 12. Na regeling van deze aangelegenheden, zal men voor de vraag komen te staan: Of, hoe en wanneer er wederom eene *generale* Vergadering van alle ontkomene Kerken zal saam worden geroepen? Of voor zulk een Vergadering de naam zal worden aangenomen van Voorloopige Synode der Doleerende Gereformeerde Kerken? Van wie de oproeping voor deze Synodale Vergadering zal uitgaan? Wie en op welke wijze naar deze Synodale Vergadering zullen afvaardigen? De Kerken afzonderlijk? De Kerken Classicaal bijeengevoegd? Of de Kerken Provinciaal saamgenomen? Waar deze Synodale Vergadering zal worden gehouden? Wanneer? Hoe de kosten te bestrijden?

Art. 13. Hieruit vloeit voort, de ontbinding en het ontslag van het Bureau van het Congres, en later de benoeming van Synodale Deputaten voor de afdoening van wat door het Synodaal Convent hun mocht worden opgedragen.

Art. 14. Keuze van een orgaan voor het doen van mededeelingen omtrent de Kerken en de „meerdere Vergaderingen".

DEEL III. *Nog niet of nog slechts gebrekkiglijk ontkomen Kerken.*

Art. 15. Aangezien in onderscheidene Kerken nog slechts enkele geloovigen van hun liefde voor de zuivere Religie en de zuiverder Kerkregeering lieten blijken, zonder dat zij naar het ambt der geloovigen vooralsnog tot de benoeming van Opzieners en Armverzorgers overgingen, zoo wordt gevraagd: hoe deze „beginsels van Kerken", gelijk onze vaderen ze noemden, tot vaster staat te brengen zijn? Of tijdelijk enkele geloovigen in onderscheidene dorpen zich hiertoe combineeren kunnen? Of deze combinatie zijn moet: de formatie eener plaatselijke Kerk in één dorp, waarbij de andere dan toetreden? Of één Kerk saamgevoegd uit meerdere dorpen? Of wel een combinatie van zoovele Kerken als er dorpen zijn? En eindelijk hoe in dit geval de saamstelling van den Kerkeraad tot stand moet komen?

Art. 16. Overmits in tal van Kerken nog vele geloovigen zijn, die alsnog voor het ter hand nemen der reformatie terugdeinzen, zoo wordt gevraagd, welke middelen de Classen kunnen aanwenden, om onder deze aarzelende broederen het werk der reformatie door te zetten.

Art. 17. Naardien ook in vroegere jaren en buiten verband met de jongste gebeurtenissen, in onderscheidene steden en dorpen enkele groepen Gereformeerde belijders onder het juk der Synodale Hiërarchie zijn uitgegaan, zonder tot voorloopige vaste Kerkelijke instelling te geraken, zoo wordt gevraagd, op welke wijze deze groepen tot vaster staat en met de ontkomen Kerken in verband zijn te brengen.

DEEL IV. *Verband met geloovigen, die reeds vroeger het juk der Hiërarchie afwierpen, en zich voorshands op eigen voet hebben ingericht.*

Art. 18. Dewijl reeds sedert lang onderscheidene malen een deel der geloovigen tegen de aanranding van Jezus' Koninklijke Heerschappij door de Synodale Hiërarchie in verzet is gekomen, en reeds sedert 1834 meerdere groepen dezer broederen, zelfs op uitgebreide schaal, tot Kerkelijke regeling zijn overgegaan, zoo wordt gevraagd, welke weg moet worden ingeslagen, om met deze groepen tot vereeniging te geraken, en alzoo het optreden in wel geordend verband van alle Gereformeerde Kerken in deze landen voor te bereiden?

Art. 19. Deze vraag eischt afzonderlijke bespreking ten opzichte van hen die saamleven onder den naam van de „Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland", ingevolge het Reglement van 1869, de groep van Ds Ledeboer enz. enz.

Art. 20. Ingelijks afzonderlijk ten opzichte van de groep, tot wier optreden het woord en het werk van wijlen Ds. Ledeboer den stoot gaf.

Art. 21. En insgelijks afzonderlijk ten aanzien van de groepen die zich hier en daar als »vrije kerk", »vrije gemeenten", of nog voorbestaande »kruiskerk" openbaarden.

DEEL V. *Verband met de Gereformeerde Kerken buiten onze grenzen, bijzonderlijk met die van Nederlandsche herkomst.*

Art. 22. Overmits de Kerken Christi niet afgesloten mogen blijven binnen de grenzen van één bepaald land, maar zich bewust hebben te blijven van haren samenhang met de Kerke Christi van gereformeerde belijdenis ook over onze grenzen, zoo wordt gevraagd: Op welke wijze deze vergadering aan de buitenlandsche Kerken kennis zal geven van de vrijmaking veler Kerken in ons vaderland? Aan welke Kerken deze kennisgeving zal gezonden worden? Wie hiermede zullen worden belast?

Art 23. Ter onderhouding van duurzame correspondentie met de buitenlandsche Kerken, wordt gevraagd, of men dezerzijds afgevaardigden zenden zal naar andere vergaderingen buitenaf? Alsook, of men aan de buitenlandsche Vergadering verzoeken zal het zenden van afgevaardigden naar onze eerstvolgende generale Vergadering? Alsmede wie hiertoe gedeputeerd worden, en desvereischt, hoe de kosten dezer deputatiën zullen gevonden worden?

Art. 24. En eindelijk, overmits veel kwaad en valsch gerucht omtrent onze zaken ook buitenaf verspreid wordt, of het niet wenschelijk ware, in de Engelsche of Duitsche taal een klein geschrift te doen uitgaan ter voorlichting van de broederen buiten af. Alsmede of niet in buitenlandsche kerkelijke periodieke geschriften eene gestadige mededeeling omtrent den loop onzer zaken kon gedaan worden.

DEEL V. *Van de Stichting van Gereformeerde Kerken onder de Heidenen en van de Zending onder de Joden.*

Art. 25. Naardien de Kerken onzes Heeren de roeping hebben, om haar heil niet alleen zelve te genieten, maar om ook in den Naam des Heeren te gaan tot hen die vooralsnog buiten staan, zoo wordt gevraagd, of deze Vergadering zich niet terstond zal uitspreken voor de gehoudenheid der Kerken, om de Zending onder de Heidenen en onder de Joden ter hand te nemen.

DEEL VI. *Van de Bediening des Woords en der Sacramenten.*

Art. 26. Dewijl de toelating tot de Bediening des Woords en der Sacramenten onverwijld voorziening vereischt, zoo wordt gevraagd: Welke regelen te stellen zijn voor de onderzoekinge van degenen, die zich daarvoor aanmelden, alsook of deze vergadering eenige broeders deputeeren zal, om de Classicale onderzoekingen bij te wonen, teneinde deze onderzoekingen in de onderscheidene Classes op een eenparigen voet mogen gehouden worden? En eindelijk, welk formulier in alle Classes aan hen, die geschikt bevonden worden, ter teekening zal worden voorgelegd?

Art. 27. Naardien personen, die in onderscheidene Kerken of groepen van Kerken reeds tot de Bediening wierden toegelaten en werkzaam waren, zich voor den dienst in onze Kerken konden aanmelden, zoo wordt gevraagd: Op welke wijze de Classes hierin te werk zullen gaan, ten opzichte van hen, die later pas van onder de Hiërarchie uitkomen; van hen, die bij de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn aangesteld; van hen die in vrije Kerken optraden; en van hen die zonder kerkelijk verband den titel van Dienaren des Woords voeren.

Art. 28. Daar ook buitenlandsche Kerken ons Dienaren kunnen afstaan, zoo wordt gevraagd, hoe men handelen zal met hen, die uit het Buitenland zich aanmelden.

Art. 29. Is het raadzaam om thans op eenigszins uitgebreide schaal gebruik te maken van het bij Art. 8 der Kerkenorde erkende recht der Kerken, om ook ongestudeerde personen *van singuliere gaven* te roepen, en op welke wijze behoort alsdan deze zaak geregeld?

Art. 30. Oordeelt de Vergadering, dat het goed zou zijn, in dezen nood der Kerken, zekere hulpdienaren aan te stellen, die als »Evangelisen", Catecheten" of »Zendelingleeraars" konden optreden?

Art. 31. Daar het meerendeel van de ontkomene Kerken thans niet voorzien is van het vereischte getal Bedienaren des Woords, zoo wordt gevraagd, wat gedaan kan worden, om tijdelijk aan dezen nood te gemoet te komen?

Art. 32. En in het bijzonder of het wenschelijk zij te achten, dat een lijst der vacante Kerken worde opgemaakt, en door de grootere Kerken op de rij af, gequalificeerde »Oefenaars", »Catecheten", »Evangelisten" of »Zendelingleeraars" naar deze vacante Kerken gezonden worden? En zoo ja, aan wie de vergadering de regeling en uitvoering hiervan opdraagt?

Art. 33. Of de voorlezing van eene predicatie niet zoo zij in te richten, dat eenige deputaten in last krijgen, de vacante Kerken te voorzien van een goede volgreeks degelijke en wel gefundeerde predicatiën? Welke regelen voor de goede uitvoering van zulk lezen te geven zijn? En door wien, bijaldien zulk lezen door iemand buiten den Kerkeraad geschiedt, de dienst te openen, de gebeden te doen en de zegen op de gemeente zij te leggen.

Art. 34. Of het niet dringend noodzakelijk is allerwegen ten eerste de predicatie van den Catechismus te hervatten en geregeld de Catechisatiën voort te zetten.

Art. 35. Aangezien zich bij de Bediening van den H. Doop en van het H. Avondmaal thans vele ongeregelde verhoudingen voordoen, zoo wordt gevraagd, welke gedragslijn de vergadering oordeelt, dat hierbij te volgen zij en in verband hiermede, hoe te handelen zij met de discipline en met het uitreiken van attestatiën.

DEEL VI. *Van de Bediening der Barmhartigheid en het Onderwijs der jeugd in de Scholen.*

Art. 36. Naardien in de meeste Kerken al hetgeen voor het onderhoud der meer behoeftige gemeenteleden wierd saamgebracht, ons thans door overmacht onthouden wordt, zoo wordt gevraagd op welke wijze door onze Kerken in dezen nood van armen en behoeftigen, van weduwen en weezen, van ouden van dagen en kranken, van blinden en dooven, en met allerlei gebrek bezochten moet worden voorzien.

Art. 37. Ten einde te verhoeden, dat in navolging van de vroegere Hierarchische sleur het werk der Barmhartigheid niet weer in doodsche, ongeestelijke bedeeling onderga, zoo wordt gevraagd, wat te doen zij, om dezen arbeid weêr in overeenstemming te brengen, en beter dan dusver een vrucht te doen afwerpen voor de oplossing der sociale vraagstukken.